

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

گروه زبان و ادبیات فارسی

عنوان: بایدها و نبایدها در کلیله و دمنه

استاد راهنما: دکتر مهوش واحد دوست

نگارش: نعمت قهرمان پور

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

دیماه ۱۳۹۳

تقدیم به:

این نوشتار را به آنهایی که به هر نحوی در رشد و تربیت صحیح بنده سهم بودند، تقدیم می‌کنم

سپاس‌گزاری

لازم می‌دانم از تمامی اساتید بزرگوار دانشکده ادبیات و علوم انسانی که بنده حقیر را در مسیر رشد و تعالی یاری نمودند، بویژه استاد راهنمای گرامیم خانم دکتر مهوش واحد دوست که زحمات بنده را در انجام این تحقیق متحمل شدند، تقدیر و تشکر نمایم و همچنین از استادان محترم جناب آقای دکتر طلوعی آذر و آقای دکتر خان محمدی و نماینده تحصیلات تکمیلی آقای دکتر نزهت که با حضور خود در جلسه دفاعیه و داوری این پایان‌نامه، قبول زحمت نمودند، کمال تشکر و امتنان را دارم.

فهرست عناوین

مقدمه ----- ۱-۴

بیان مسئله ----- ۴-۵

سابقه و ضرورت انجام تحقیق ----- ۵

اهداف تحقیق ----- ۵

روش تحقیق ----- ۶

فصل اول - تعاریف و کلیات ----- ۷

بخش ۱ - معرفی کتاب کلیله و دمنه ----- ۷

عناوین بخش

الف درباره کتاب کلیله و دمنه ----- ۷-۸

ب- در باره مؤلف ----- ۸-۹

پ- شیوه نگارش ----- ۹-۱۰

ت- متأثران کتاب ----- ۱۰-۱۲

بخش ۲ - تعاریف و بررسی ها ----- ۱۲

۱- هنجار (باید) ----- ۱۲-۱۳

۲- مشخصه های هنجار اجتماعی ----- ۱۳-۱۴

۳- رابطهٔ هنجار و ارزش ----- ۱۴

۴- منشأ هنجارها ----- ۱۴-۱۵

۵- هنجارها و مجازات ----- ۱۵

۶- نابهنجار (نباید) ----- ۱۵-۱۷

۷- نابهنجاری، کجروی، کجروی ----- ۱۷-۱۸

۸- علت پیدایش نابهنجاریها ----- ۱۸-۱۹

۹- کجروی (انحراف) فردی و گروهی ----- ۱۹

بخش ۳- رفتارهای اجتماعی و ارتباط با دیگران ----- ۲۰-۲۱

الف- معیار معاشرت با مردم ----- ۲۱-۲۲

۱- معاشرت با دیگران طبق دستورات خدا ----- ۲۲-۲۳

۲- دقت در انتخاب دوست و معاشر ----- ۲۳-۲۴

۳- اعتدال و میانه روی در معاشرت ----- ۲۴-۲۵

۴- امتحان معاشرین ----- ۲۵

۵- معاشرت به تناسب افراد ----- ۲۶

۶- رعایت حق معاشر ----- ۲۶-۲۷

۷- احترام و دوستی بر اساس مقدار ارزشها ----- ۲۷

ب- چگونگی رفتار با مردم ----- ۲۷-۲۸

پ- اصول کلی ارتباط و معاشرت صحیح ----- ۲۸-۲۹

۱- حسن ظن و خوشبینی نسبت به مردم ----- ۲۹-۳۰

۲- احترام گذاشتن و شخصیت دادن به مردم ----- ۳۰-۳۱

۳- سود و منافع دیگران را در نظر گرفتن ----- ۳۱-۳۲

۴- اصلاح بین یگدیگر ----- ۳۲-۳۳

۵- راز داری و امانتداری ----- ۳۳-۳۴

۶- بخشش و گذشت ----- ۳۴-۳۵

۷- عیب پوشی از خطاهای قابل بخشش دیگران ----- ۳۵-۳۶

فصل دوم - نمود باید و نبایدها در کلیله و دمنه ----- ۳۷

بخش اول - بایدها و نبایدهای انسان در رابطه با خود ----- ۳۷-۳۸

عناوین بخش

۱- بلند همتی و رنج تعلّم ----- ۳۸-۳۹

۲- درکسب علم و مال ----- ۳۹-۴۰

۳- دور اندیشی و آینده نگری ----- ۴۱-۴۳

۴- رفتن به راه راست ----- ۴۳-۴۶

۵- بایدها و اصول خواندن برای خوانندگان کتاب ----- ۴۴-۴۶

۶- شرایط شناخت عقل ----- ۴۶-۵۰

- ۷- پرهیز از دروغ و فحش و کسب حرام ----- ۵۰-۵۱
- ۸- دعوت به کسب محاسن اخلاقی ----- ۵۱-۵۲
- ۹- خود را به مخاطره افکندن ----- ۵۲
- ۱۰- درمکافات عمل ----- ۵۲-۵۴
- ۱۱- در ثبات قدم و مداومت در حرفه و شغل ----- ۵۴-۵۵
- ۱۲- در تقلید کورانه ----- ۵۵
- ۱۳- اخفای راز ----- ۵۶-۵۷
- ۱۴- نهی از جمع مال و دعوت به انفاق ----- ۵۸-۵۹
- ۱۵- احتراز از تن دادن به ذلت و خواری ----- ۵۹-۶۰
- ۱۶- تأمل و تثبیت در امور ----- ۵۹-۶۲
- ۱۷- بکارگیری عقل و عمل به علم ----- ۶۰-۶۳
- ۱۸- در شکر و صبر ----- ۶۴-۶۷
- ۱۹- بی باکی و پرخوری ----- ۶۷
- ۲۰- مشورت با خردمندان و تدبیر در امور ----- ۶۸
- ۲۱- تواضع نمودن ----- ۶۸-۶۹
- ۲۲- طمع بیجا ----- ۷۰
- ۲۳- جوانمردی بیجا و ننگ کاری ----- ۷۱

۲۴- در کم آزاری و ترک عداوت و زیاده خواهی ----- ۷۱-۷۲

۲۵- بی وفایی و سوگند دروغ ----- ۷۲-۷۳

۲۶- رفق و مدارا با مردم ----- ۷۳-۷۴

۲۷- تهذیب اخلاق ----- ۷۴

۲۸- فضائل و رذائل اخلاقی (بایدها و نبایدها در رفتار آدمی) ----- ۷۴-۷۵

بخش دوم - بایدها و نبایدهای انسان در رابطه با خدا ----- ۷۵-۷۶

عناوین فصل

۱- در شکر و یاد خدا ----- ۷۶-۷۷

۲- در دین و سیاست ----- ۷۷-۷۸

۳- صبر در رنج عبادت ----- ۷۸-۷۹

۴- در توکل و مجاهده ----- ۷۹-۷۰

۵- قبول قضا و قدر الهی ----- ۸۰-۸۴

۶- تقوی الهی و کسب مال حلال ----- ۸۵

۷- جهاد با کفار ----- ۸۵-۸۶

بخش سوم - بایدها و نبایدهای انسان در رابطه با دیگران ----- ۸۶-۸۷

الف - بایدها و نبایدها در روابط پادشاهان با زیردستان ----- ۸۸

۱- معیار گزینش و انتخاب خادمان ----- ۸۸

- ۲- معیار گزینش ملازمان و یاران ملک ----- ۸۸-۹۰
- ۳- مشورت و انتخاب مشاور برای پادشاه ----- ۹۰-۹۲
- ۴- نحوه انتخاب کارگزاران ----- ۹۲-۹۴
- ۵- تعرف حال خدمتکاران و شناخت اندازه کفایت آنان ----- ۹۴-۹۶
- ۶- اعتماد به زیر دستان و جانبداری از حق ----- ۹۵-۹۶
- ۷- اصطناع زیر دستان ----- ۹۷-۹۸
- ۸- عزل و نصب کارگزاران ----- ۹۹
- ۹- شناخت جایگاه افراد وزیر دستان ----- ۱۰۰
- ۱۰- تفحص از عمال و رعایت عدالت در حق آنان ----- ۱۰۰-۱۰۲
- ۱۱- نحوه برخورد با زیردستان ----- ۱۰۱-۱۰۲
- ۱۲- حقوق رعیت بر ملک ----- ۱۰۳-۱۰۴
- ۱۳- حقوق خدمتکاران بر پادشاه ----- ۱۰۴-۱۰۵
- ۱۴- نحوه برخورد با لشکریان ----- ۱۰۵
- ب- بایدها و نبایدها در آداب پادشاهی** ----- ۱۰۶
- ۱- عدالت پادشاه ----- ۱۰۶-۱۰۷
- ۲- شجاعت و بی باکی و خطر پذیری ----- ۱۰۷-۱۰۹
- ۳- درایت و تدبیر پادشاه ----- ۱۰۹-۱۱۰

۴- کم گرفت دشمن و فریفته شدن به قدرت خویش ----- ۱۱۰-۱۱۱

۵- عفو و اغماض در گناه دیگران ----- ۱۱۱-۱۱۳

۶- بنده پروری ----- ۱۱۳

۷- بسطت دل و بردباری پادشاه ----- ۱۱۴-۱۱۶

۸- در حفظ اسرار زیر دستان ----- ۱۱۶-۱۱۷

۹- در اجرای حدود ----- ۱۱۷-۱۱۸

پ- باید و نبایدها در روابط زیر دستان با مخدومان خویش ----- ۱۱۸

۱- بزرگداشت حکام و امرا ----- ۱۱۸-۱۱۹

۲- در آداب خدمتکاران ----- ۱۱۹-۱۲۰

۳- در تقدیم عبودیت و اطاعت از پادشاه ----- ۱۲۰-۱۲۱

۴- هم اندیشی با مخدومان ----- ۱۲۱

۵- روراستی و مناصحه با پادشاه ----- ۱۲۱-۱۲۴

۶- در پاسداشت جان پادشاه ----- ۱۲۴-۱۲۵

ت- باید و نبایدها در حقوق متقابل دوستان و نحوه مقابله با دشمنان ----- ۱۲۵

۱- مدارا با دشمن ----- ۱۲۵-۱۲۶

۲- رعایت حدود در دوستی ها و دشمنی ها ----- ۱۲۷-۱۲۸

۳- رعایت حقوق دوستی ----- ۱۲۸-۱۲۹

۴- عفو و اغماض بر گناه دوستان-----۱۲۹-۱۳۰

۵- وفای به عهد دوستان-----۱۳۰-۱۳۱

۶- تحرّز از مکر و نفاق دشمن و دوری از دشمنان-----۱۳۱-۱۳۲

۷- تأمل و تدبیر در مقابله با دشمنان-----۱۳۲-۱۳۳

۸- ضعیف نشمردن دشمن-----۱۳۳-۱۳۴

ث- باید و نبایدها در روابط با سایر مردمان-----۳۵

۱- معیارها در معاشرت با دیگران-----۱۳۵-۱۳۷

۲- عدالت در عقوبت گناهکار-----۱۳۷

۳- اعتدال در معاشرت با دوست و دشمن-----۱۳۸

۴- در شناخت افراد و قضاوت در مورد آنها-----۱۳۸-۱۳۹

۵- پرهیز از جنگ و خصومت با دیگران-----۱۳۹-۱۴۰

۶- در قباحت مکر و حيله-----۱۴۰-۱۴۳

۷- در احتراز از اهل فجور و جاهل و ملازمت با عقلا-----۱۴۴-۱۴۵

۸- در دوری از اشرار و مخالفت با اخیار-----۱۴۵

۹- در گرفتن قصاص از دیگران-----۱۴۵-۱۴۷

۱۰- پرهیز از آزار و خصومت با دیگران-----۱۴۷-۱۴۸

۱۱- دوری از حقد و عداوت-----۱۴۸-۱۴۹

۱۲- در احکام سیاست و اقامت حدود-----۱۵۰-۱۵۱

۱۳- پرهیز از بدی به دیگران ----- ۱۵۱

بخش چهارم - بایدها و نبایدهای انسان در رابطه با دیگر پدیده ها----- ۱۵۲

عناوین فصل

۱- در پرهیز از دنیا پرستی ----- ۱۵۲-۱۵۴

۲- در مصرف مال و کسب توشه برای آخرت ----- ۱۵۴-۱۵۵

۳- در اعزاز و دوستی با حیوانات----- ۱۵۵-۱۵۶

۴- در ترک دنیا طلبی و ادخار خیرات ----- ۱۵۷-۱۵۸

۵- در جاه و مال دنیا ----- ۱۵۸

۶- اعزاز داشته ها ----- ۱۵۹

۷- غنیمت شمردن فرصت ایام----- ۱۵۹-۱۶۰

۸- در اسباب امور ----- ۱۶۰

۹- در شناخت دنیا ----- ۱۶۱

۱۰- در گریز از مرگ----- ۱۶۱-۱۶۳

بخش پنجم - بایدها و نبایدهای فعلی----- ۱۶۳-۱۶۷

نتیجه تحقیق----- ۱۶۸

فهرست منابع و مأخذ----- ۱۶۹-۱۷۱

ضمائم و پیوست ها

پیوست ۱- کلمات القصار ----- ۱۷۲-۱۷۸

پیوست ۲- فهرست آیات قرآن کریم ----- ۱۷۹

چکیده انگلیسی ----- ۱۸۰

چکیده

کلیده ودمنه جزو آثار ماندگار ادب فارسی است واز دیر باز در بین مردم فارسی زبان جایگاهی ویژه ودرخور احترام داشته است. این کتاب ارزشمند در قالب داستانهای تمثیلی که بیشتر شخصیتهای آنها را حیوانات تشکیل می دهند، نکات اخلاقی، تعلیمی و تربیتی مهمی را به خواننده القا می کند که از مهمترین این آموزه ها نحوه تعامل با دوستان و طرز برخورد با دشمنان، اصول برخورد صحیح پادشاهان با زیردستان خود و بالعکس، شیوه های برخورد با دیگر پدیده های عالم می باشد که بسیاری از این نکات در قالب داستانها واز زبان حیوانات به صورت بایدها ونبایدهای اخلاقی و تعلیمی و دینی بیان شده اند.

این تحقیق برآن است که نمود بایدها ونبایدهای اخلاقی و تعلیمی رادر کتاب کلیده ودمنه که اغلب در قالب داستانها واز زبان شخصیتهای داستانی ویا از زبان مترجم ونویسنده کتاب ارائه شده اند به همراه آوردن شاهد مثالها و مصادیق آن از دیگر کتب دینی وادبی، بررسی کند ودیدگاهها وروح کلی این اثر را بهتر بشناساند.

واژه های کلیدی: کلیده ودمنه- بایدها ونبایدها

مقدمه

کليلة ودمنه کتابی است تمثیلی با موضوعاتی اخلاقی و تعلیمی که بیشتر شخصیت‌های آن را حیوانات تشکیل می‌دهند و به اذعان محققان «کليلة ودمنه، عالی‌ترین مجموعه فابل در ادبیات فارسی است.» (شمیسا، ۱۳۷۳: ۲۵۰). اصل کتاب به هندی به نام پنجه تتره، در پنج باب فراهم آمده، برزویه طبیب مروزی در عصر انوشیروان خسرو پسر قباد پادشاه ساسانی آن را به پارسی در آورد و ابواب و حکایات چند بر آن افزود که اغلب آن از ماخذ دیگر هندی بود، در مبادی دوران فرهنگ اسلامی ابن المقفع آن را از پارسی به تازی نقل کرد و کتاب کليلة ودمنه نام نهاد. (منشی، ۱۳۷۸: مقدمه مصحح) و در قرن ششم هجری نصرالله منشی آن را به فارسی ترجمه کرد و در ترجمه آن از آیات قرآن و احادیث نبوی برای آراستن کتاب بهره‌جسته است. (محمودی، ۱۳۸۴: ۴)

اثر مشهور نصرالله بن محمد بن عبدالحمید، که هم از روزگار قدیم میان مترسلان معروف شد و از جمله کتب درسی ادب گردید، ترجمه ایست که او از کليلة ودمنه عبدالله بن مقفع کرده است. تاریخ قطعی این کار معلوم نیست لیکن چون کتاب را به نام ابوالمظفر بهرامشاه بن مسعود بن ابراهیم نوشته، بنابراین تاریخ تألیف آن بعد از سال ۵۱۱ و پیش از سال ۵۴۷ هجری است و چون بعضی از اشعار مسعود سعد را در ترجمه خود من باب استشهاد و تمثیل آورده است، پس این ترجمه پیش از حدود ۵۱۵ هجری (سال وفات مسعود سعد) یا اواخر حیات آن شاعر صورت نگرفته است. پس تاریخ تألیف کتاب بین سنین ۵۱۵ و ۵۴۷ هجری و به ظن غالب حدود سال ۵۳۶ هجری است. (صفا، ۱۳۷۷: ۳۵۴ و ۳۵۵) «روح کتاب نشان می‌دهد که هندی است و فلسفه و افکار هندی در آن کاملاً آشکار است. از جمله تناسخ: مثل دعای زاهدی که موشی را به صورت دختر زیبا روی در می‌آورد.» (محمودی، ۱۳۸۴: ۱۱)

کلیله و دمنه مجموعه ایست بسیار نفیس از داستانها و امثال گیرادر بابهای مختلف؛ از قبیل باب دوستی و دشمنی، عفو و مسامحه، نفاق و فرصت طلبی و قضاوت در مورد دیگران و غیره که در همه آنها نویسنده سعی در ارشاد و انذار خواننده دارد. در این تحقیق سعی شده است، اندیشه های مؤلف کلیله و دمنه در قالب داستانها در مورد بایدها و نبایدهای رفتاری و کلامی و در رابطه با دیگران در صور اعمال زشت و ناپسند و محسنات اخلاقی روابط متقابل دوستان با یکدیگر، نحوه برخورد شاهان و فرمانروایان با زیردستان و مردم عامه، آداب شکار حیوانات، نحوه تربیت و برخورد والدین و فرزندان. نحوه مجازات ها، باب عفو و مسامحت، نفاق و فرصت طلبی و نحوه اجرای احکام و غیره..... بررسی شود و با مصادیق آن ها و با عقاید مختلف موجود در منابعی از قبیل مذهبی، اخلاقی، اجتماعی. و غیره تطبیق داده شود.

از آنجا که شرایط و ویژگیهای انسان مدرن با توجه به بحرانهای فردی و اجتماعی به ویژه در سطح نگرش به کارکرد و فایده و نتیجه زندگی و آیین مطلوب زیستن در تعامل با خدا، خود، دیگران و طبیعت و کسب آداب و مهارتهای زندگی در تعامل با خود و خدا و دیگران در تمام سطوح طبقات اجتماعی، از بحث هایی است که انسان معاصر را به خود مشغول کرده است. دغدغه های فکری انسان امروز ایجاب می کند که خود را ملزم به رعایت بایدها و نبایدهای اخلاقی و خواندن متون ادبی و به کارگیری توصیه ها و اندرزهای حکیمان گذشته ما بکند. در این تحقیق تلاش می شود، مضامین اخلاقی بایدها و نبایدهای اخلاقی و معروف ها و منکرهای داستان های کلیله و دمنه با بهره گیری از قرآن و احادیث اسلامی و پندهای آموزنده مذهبی مورد بررسی قرار گیرد تا موجب زندگی مسالمت آمیز و پرورش و شکوفایی استعداد های نهفته در نونهالان و جوانان گردد و با ارائه الگوی های سازندگی، در تهذیب نفس و در سعادت فردی و اجتماعی و جامعه مؤثر باشد. و در ایجاد روابطی به دور از ناهنجاریها و نبایدهای اخلاقی گامی برداشته شود و ناهنجاریهای اخلاقی کاستی گیرد و باعث خودباوری و اعتماد به نفس

خوانندگان و عموم مردم و علی الخصوص قشر نوجوان و شناساندن فرهنگ غنی اسلام در جهت آموزه های آن برای گمراهان و فریفتگان باشد.

همگان می دانیم که عصر ما عصر سقوط و انحطاط انسانیت است؛ دنیای بی تفاوتی نسبت به مسائل و امور سرنوشت ساز است. دنیای تبعیت و تقلید کور کورانه است. دنیای جدایی ها، بیگانگی ها، سوئی استفاده ها و دوره بحران و عصر نابسامانی ها، لاقیدی ها، انزوا طلبی ها، خود باختگی در برابر زرق و برق ها، غرور و نخوت ناشی از رشد و گسترش علم و تکامل ماشینیسیم، دنیای سود جویی ها، مکرها و حيله ها و بالاخره دنیای افراد خود خواه و خود مدار، لجباز و نافرمان از خود راضی و خود پسند است. روح تعهد و مسئولیت انسانها صورت ماشینی پیدا کرده و قربانی عصر ما، عاطفه و وجدان و اخلاق است. بشریت امروز نیاز به دعوتی جدید دارد، دعوتی که محتوا و مقاصدش با فطرت و درون او آشناست و پاسخ و پذیرش آن موجب تحمل سختی و رنج نیست. دعوتی که مبتنی بر مهری اندیشیده و ضابطه ای انسانی و حاصل آن درستی، خیر خواهی، گذشت، کمال و فضیلت حرکت به سوی خیری قطعی، انجام تکالیف، پایبندی به وظیفه، اتّصاف به وظایف، دوری از تبهکاری حرکت با قطب نمای وجدان باشد. برای بشریت محبت و الفت و رفاه پدید آورد و او را از عوامل تباه کننده دور نگه دارد. کاری که ما در این مختصر انجام داده ایم، بررسی کوتاهی است از کتاب کلیله و دمنه در زمینه بایدها و نبایدها در تمامی حیطه های شرعی و اخلاقی، فرهنگی، سیاسی، فقهی و حقوقی و...

در انتخاب این عنوان نظرم این بود که انسان دارای حداقل چهار گونه رابطه است: ۱- رابطه انسان با خود ۲- رابطه انسان با خدای خود ۳- رابطه انسان با دیگر انسانها ۴- رابطه انسان با دیگر پدیده ها و طبیعا در نظام حیات اجتماعی برای هر یک از این روابط ضوابطی در نظر گرفته شده که یک فرد سعی دارد آنها را مورد توجه و رعایت قرار دهد؛ این اثر به حقیقت ضوابط انسان را با دیگر انسانها مورد نظر قرار داده و اصولی را در این زمینه با

استناد به کتاب کلیله و دمنه ارائه خواهد کرد. با بررسی کتاب کلیله و دمنه در می یابیم که این اثر سرشار از اصول و ضوابطی برای گذران زندگی اجتماعی است که اکثراً در قالب بایدها و نبایدها در جایجای مختلف کتاب مطرح شده که تعداد آن بسیار و برخی از آنها بدین قرار است : ۱- اصل یاد خدا ۲- اصل احترام به انسانیت ۳- اصل دوست داشتن مردم ۴- اصل اصلاح فی ما بین ۵- اصل حسن خلق ۶- اصل نرمی و مدارا ۷- اصل وفای به عهد ۸- اصل صداقت و پاکی ۹- اصل مسوولیت پذیری ۱۰- اصل عدالت و انصاف ۱۱- اصل خیرخواهی ۱۲- اصل حرکت به نفع دیگران ۱۴- اصل تعاون ۱۵- اصل مساوات و مواسات ۱۶- اصل تواضع ۱۷- اصل اهتمام به امور مردم ۱۸- اصل نظارت اجتماعی ۱۹- اصل حرمت جمع و ۲۰- اصول دیگر

بیان مسئله

اخلاق یک امر انسانی و اجتماعی است؛ ارتباط ها را از دستخوش تحول های خطر آفرین دور می دارد و روابط را رنگ و صورتی زیبا می دهد. در اهمیت آن گفته اند که آنچه انسان را اجتماعی می سازد، اخلاق و ادب است و آن شرط اساسی جامعه است و به گفته بزرگی، بر هیچکس واجب نیست صاحب ثروت باشد؛ ولی بر همه واجب است صاحب اخلاق باشند. انجام محسنات و دوری از سیئات از مهمترین مقولات حوزه اخلاق است که در باره آن بسیار سخن گفته شده است. الزام به رعایت بایدها و نبایدهای اخلاقی در روابط با دیگران و خود و خدای خود و سایر پدیده های عالم نه تنها در ادبیات بلکه در دین و مذهب نیز نمودی آشکار دارد. یکی از بخشهای بسیار مهم ادبیات تعلیمی ما و ملل دیگر به این مهم پرداخته است. در قرآن و احادیث ائمه نیز به کسب فضایل اخلاقی بعنوان یک ارزش و دوری از رذائل اخلاقی به عنوان یک ضد ارزش تأکید فراوان شده است.

آشنایی اجمالی با کلیله و دمنه روشن می‌سازد که یکی از مهمترین نتایج و شاید مهمترین نتایج اخلاقی این کتاب همانا شناخت خوبیها از بدیها، معروف‌ها از منکرها و ارزش‌ها از ضد ارزشهاست. در این تحقیق سعی بر این است که اندیشه‌های مؤلف کلیله و دمنه در قالب داستانها در مورد بایدها و نبایدهای رفتاری و کلامی و در رابطه با دیگران در صور اعمال زشت و ناپسند و محسنات اخلاقی روابط متقابل دوستان با یکدیگر، نحوه برخورد شاهان و فرمانروایان با زیردستان و مردم عامه، آداب شکار حیوانات، نحوه تربیت و برخورد والدین و فرزندان، نحوه مجازات‌ها، باب عفو و مسامحت، نفاق و فرصت‌طلبی و نحوه اجرای احکام و غیره که در جایجای این کتاب نمود پیدا کرده است، بررسی و با مصادیق آن‌ها با عقاید مختلف موجود در منابعی از قبیل مذهبی، اخلاقی، اجتماعی تطبیق داده شود.

سابقه و ضرورت انجام تحقیق

در این زمینه با این عنوان کار نشده است ولی در زمینه‌های مرتبط با این مثلا آداب معاشرت و دوستی در کلیله و دمنه تحقیق شده است. این تحقیق برای شناخت بهتر کلیله و دمنه در راستای گفتمان‌های مذهبی و اخلاقی است تا راهی بهتر در راستای مذهب و اخلاق برای جوانان پیشنهاد گردد.

اهداف تحقیق

هدف از این تحقیق شناخت بهتر کتاب کلیله و دمنه از طریق بررسی دقیق مضامین مختلف اخلاقی و تعلیمی آن و انتقال یافته‌های این مطالعه به دیگران است و امید می‌رود مطالب و نکته‌های اخلاقی آن راهنمای خوبی در زندگی روزمره مان، علی‌الخصوص در بهبود نحوه روابطمان با دیگران باشد.